

VII. MİLLETLERARASI PATOLOJİ KOMPARE KONGRESİ. LAUSANNE, 26 - 31 MAYIS 1955

Ord. Prof. Şevki AKÇAY

Merkezi Parisde bulunan enternasyonal Patoloji Kompare cemiyetinin VII. Milletlerarası Kongresi bu yıl 26 - 31 Mayıs 1955 tarihinde Lausanne'da toplandı. Bu kongrede kendinden önceki kongreler gibi başarılı olmuştur. Şirin Lausanne şehrinin historik ve turistik karakteri ve güler yüzlü sevimli halkının misafir severliği bu kongreye ayrıca bir özellik vermiştir. Kongre 26 mayıs perşembe günü öğleden sonra Lausanne üniversitesinin merasim salonunda saat 16 da Patoloji kompare kongresinin enternasyonal komite permanent reisi olan Paris tıp fakültesi Doyeni Prof. Binet'nin bir nutku ile açılmıştır. Profesör annesinin geçirmiş olduğu bir taşıt kazasından ötürü hazır bulunmadığından bu nutuk aynı komitenin genel sekreteri **Dr. Grollet** tarafından okunmuştur. Bu nutku Kongre başkanı **Prof. Flükiger**'in, hükümet adına İç işleri Vekilinin, Lausanne Üniversitesi Rektörünün ve kongre genel sekreteri **Prof. Hauduroy'un**, Lausanne şehri Belediye Başkanının nutukları takip etmiştir. Bundan sonra da kongreye iştirak etmiş olan çeşitli milletlerin delege başkanları alfabe sırası ile davet edilerek bunlar da kendi memleketleri adına birer nutuk söylemişlerdir. Türk delegesi başkanı olarak da tarafımdan bir nutuk irad edilmiştir (resim 1). Kongrede resmi dil olarak Fransızca, İngilizce, Almanca, İspanyolca ve Rusca kabul olunmuştur. Nutuklar, kongre raporları ve komunikasyonlar başda Fransızca olmak üzere bu dillerden biriyle yapılmıştır; fakat İspanyolca ve Rusca konuşan olmamıştır. Bu kongre 1949 da İstanbulda ve 1952 de Madridde toplanan enternasyonal Patoloji kompare kongreleri kadar kalabalık olmamıştır. Fakat bilimsel bakımdan onlar kadar velud olmuş ve bu kongrede şimdiye kadar dış enternasyonal Patoloji kongrelerinde görülmemiş çoklukta Türk meslekdaşlarımız (Tabip, Veteriner, Ziraatçı) iştirak etmişler ve hemen hepsi muhtelif dillerden birer tebliğ yapmışlardır. Bu, memleketimizin ilim ve irfanı adına çok sevinçli ve kıvançlı olmuştur. Bu kongrede bir de bayanlar komitesi (Comité des dames) bulunmakta idi. Kongreye iştirak eden Türk meslekdaşlarımızın adları alfabetik sıra ile aşağıda yazılmıştır (resim 2).

1. Akçay Şevki ve Bn. Akçay (Ord. Prof. Vet. Fakültesinde);
2. Alkan Bekir (Prof. Ziraat Fakültesinde)
3. Canat Eyup (Prof. Ankara Tıp fakültesinde)
4. Egriboz Nihat ve Bn. Egriboz (Çanakkkale mebusu ve eski Ziraat Vekili);
5. Eranıl Necati (Prof. Ankara Tıp fakültesi);
6. Halkioğlu Fahri (Pendik Vet. Bakt. enstitüsünde);
7. Kaşkaloğlu Necati (Bornova Ziraat Enst. Md.);
8. Köksal Muharrem (Prof. Ankara Tıp fakültesinde);
9. Oytun Şükri (Prof. Ankara Vet. Fakültesinde);
10. Pamukçu Mahir (Doğ. Ankara Vet. Fakültesinde);
11. Tunçman Zekâi (İst. Kuduz Enst. Md.).

Açılış töreni ve nutuklardan biraz sonra saat 18 de kongre delegeleri kongre Başkanı tarafından Üniversite içinde bulunan Lausanne güzel sanatlar müzesini ziyarete davet edilmiş ve burda hafif bir Koktail parti verilmiştir. Ertesi gününden itibaren 27, 28, 30, 31, Mayıs 1955 gnüleri Kongrenin fenni çalışmalarına tahsis edilmiştir. Kongre konularına ait raporlar ve komunikasyonların okunması ve disküsyonlar, Projeksiyon ve Epidiaskopi işlerinin yapılması için çok modern ve bu işler için çok elverişli olan Lausanne Üniversitesi Patolojik Anatomî Enstitüsünün ders salonu tahsis edilmiştir. Bu fenni çalışmalarla beraber bütün kongrelerde olduğu gibi ziyaretler ve gezintiler de yapılmıştır. 27 Mayıs 1955 saat 16 da Lausanne Üniversitesinin çeşitli Enstitüleri ziyaret edilmiş ve Rektörle hasbıhalde bulunulmuştur. Bu arada Galli-Valerio Vet. Enstitüsünü Lausanne Veterinerliği ve işleri bakımından bizim için bazı enteresan noktaları ihtiva etmekteirdi ki bu ziyaret neticelerinde ileride bahis olunacaktır. 28 Mayıs 1955 saat 21 de Kongre komitesi tarafından delegeler şerefine bir suvare tertip edilmiştir. 29 Mayıs 1955 pazar günü hem gezinti hemde fenni çalışmalar bir arada yapılmıştır, bunun için saat 16 da Lausanne şehrinin (İsviçre) Lemman gölü kenarında ki **Ouchy** denilen iskele yerinde özel bir gezinti vapuru ile hareket edilerek bir saat kadar müddet gölü çevreleyen kıyıların bütün güzelliklerini seyr ede ede karşı taraftaki bir su şehri olan **Evian'a** varılmıştır. Evian, Lemman gölünün kenarında tam Lausanne şehrinin karşısında şifalı sıcak suları maden suları ile çok meşhur bir kur yeri olan küçük ve modern bir Fransız şehridir. Burada saat 17 de Evian tıp cemiyeti tarafından üç saat süren Evian'm tarihçesi ve sularının şafi hasaları v.s. hakkında raporlar okunmuş, anestezi yapılmış bir köpekte projeksiyonla çok enteresan kalp ameliyeleri ve kan dolaşımı bütün incelikleri ile gösterilmiş ve izah edilmiştir. Bundan sonra termal müesseseler gezilmiştir. Akşam saat 20 de Evian banyoları maden suları cemiyeti tarafından delegelere Koktail - diner verilmiş ve saat 22 de Belediye gazinosunda şerefe bir suvare tertip edilmiştir, saat 24 de aynı vapurla Evian'dan Lausanne'a avdet edilmiştir. 30 Mayıs 1955 de saat 20,5 da Kongresistler şerefine Lausanne Palas hotelinde resmi akşam ziyafeti verilmiş ve musikal

bir parti de gösterilmiştir. 31 Mayıs 1955 de diğer komunikasyonların okunmasına devam edilmiş ve kongre başkanının kapanış nutkundan sonra kongreye son verilmiştir. 29 Mayıs 1955 de saat 17 de enternesiyonal Komite permanent toplanarak gelecek kongre yerinin Belgrad ve Viyana'da olmasını bu memleket delegeleri ayrı ayrı teklif ettiklerinden gelecek kongrenin yerini tesbiti Paris deki Enternesiyonal Patoloji kompare merkez komitesine bırakılmıştır. Gelecek kongre konuları olarak da şunların tesbitine karar verilmiştir,

- 1 — Pathologie de l'acclimatement,
- 2 — Sur Population;
- 3 — Virus latents ve ihtiyarı olarakda
Mycobacterie;
Chelation;
Esterase.

Şunda ek olarak söyleyeyimki komite permanent da tesbit edilen bu konular, İstanbul ve Madrid'deki enternesiyonal kongrelerde olduğu gibi sonradan baz değişikliklere de uğrayabilir.

Kongre süresince kitap, alet, ve mikroskop sergisi açıldığı gibi birde kongresisler için bedava birer kahve ve süt barı açılmıştır.

Şu yukardanberi yazdıklarımızı okuyanlar, kongresistlerin zamanlarının önemli bir kısmını merasim, ziyafet ve gezilerle geçirdiklerini sanacaklardır, halbuki işin iç yüzü böyle değildir. Bu yazılar dikkatle takip edilirse bunlar kongrenin asıl rapor ve komunikasyonların okunduğu ve diskusyonların yapıldığı vakitlerin saatleri dışında cereyan etmektedir. Bu ziyaret, merasim ve gezintilerin çok önemli ve faydalı tarafları da vardır. Raporların ve komunikasyonların okunması sırasında hatıra gelmeyen sorular ve açıklamalar bu buluşmalarda yapılabileceği gibi enternesiyonal otoritelerle de görüşmek ve onlarla yakından tanışmak fırsatı elde edilmiş olur, geziler sırasında mahalli kültürel ve sosyal araştırmalar yapılır, bunlar memleketimizinkileri ile kıyaslaştırılır. Kongreler münasebeti ile akademik saatler dışında çeşitli memleketlerin seçkin ve bilginleri ile olan bu temaslar milletlerin birbirini yakından görüp tanışmak ve karşılıklı sympeti izharına vesile olmak gibi çok önemli noticeler husule getirmektedir.

Kongrenin Akademik kısmı hemen bütün öbür kongrelerde olduğu gibi ikiye ayrılmaktadır.

1 — Önceden raportörleri seçilmiş muayyen konulardır. Bunlar kongrenin resmi raporları olup önceden tab ettirilip kongre hemen başlamadan önce kongresistlere verildiğinden bunları şimdiden okuyucularımıza bildirmek mümkündür.

2 — Kongre ile ilgili olan ve olmayan serbest komunikasyonlardır. Birçok kongrelerde bunların özetleri bastırılıp önceden Kongresistlere verildiğinden bunlar hakkında da okuyuculara bilgi verilebilir. Fakat bu kongrede bu

komunikasyon özetleri verilmediğinden şimdiden bunlar hakkında bilgi verilmesine imkân yoktur. Bunlar nutuklar ile birlikte ayrıca bir kitap halinde sonradan yayınlanacağından ileride bunlar da meslektaşlarımızın istifadelerine arz olunacaktır.

Kongre konuları aşağıdaki gibi guruplandırılmıştır

- I. Hayvanlardan insana geçen virutik hastalıklar;
- II. Havanın telvisi probleminin patolojik ve hijyenik görüntüsü;
- III. Patoloji komparede gelişim bozuklukları, beşeri problem de dahil.

I. **Pierre Lepine (Fransızca. Service virus. Institut Pasteur)**. Hayvanlardan İnsana geçen virutik hastalıkların etüdüme giriş. Müellif bu raporunda hayvanlardan insana geçen virutik hastalıkların Patoloji kompare bakımından Hekimliğin iftihar edeceği en parlak bir bahsini teşkil ettiğini, 1952 de **Viyanada toplanan Dünya Sağlık teşkilâtı Konferansında** hayvanlardan insana geçen hastalıklar için **Zoonose** tabirinin kabul edildiğini, öbür taraftan bugün insan, hayvan ve bitkilerdeki virutik hastalıklar için **Virose** tabiri uluorta kullanıldığı halde özel bir tip olan İnsan ve hayvanlardaki Virutik hastalıklar için de **Virozoo-nose** tabirinin kullanılmasını teklif etmektedir.

Hayvanlardan insana geçen virutik hastalıkların Patoloji kompare bakımından önemini göstermek için müellif ilkönce **Beygirlerin Encéphalomyelite**'ini örnek olarak göstermiştir. Bu hastalık **Kaliforniya'da** 1931 de **K. Mayer, C. M. Haring ve Hovitt** tarafından teşhis edilmiş ve sonra da 1938 de **Yeni İngilterede** klinikerler tarafından bildirilen İnsan Ensefaliti bu hastalığa bağlanmıştır. Hastalığın atdan insana **Aedes** denilen bir sinek ile intikal zincirine kuşların da girdiği görülmüştür. Gerçekten atlardaki bu ensefalit mevsim hastalığı olup yazın bir müddet atlarda görüldükten sonra izini gayp etmektedir. Virusün atların kanında bulunma müddeti (periode virémie) çok kısa sürmekte olduğundan hastalık mevsiminin dışında ensektler enfekte olmadıklarından intikal zincirine başka bir vektör yahut başka bir virus deposunun girdiği anlaşılmıştır. Bu intikal zincirine giren hayvanın **Reeves ve Hammon'un** güzel çalışmaları sayesinde kuşlar olduğu görülmüştür. Kaliforniyadaki göçmen kuşların serumlarında bu virusa karşı antikorlar bulunmuştur. Kaliforniya araştırmacıları ilkbaharda bazı kuşlarda bir viréminin mevcut olduğunu ve bu kuşların sinekleri enfekte etmeleri ile düzensiz bir surette Encephalite epidemilerinin husule geldiğini görmüşlerdir. Eğer bu sinekler kuşların kanındaki virus müddetinden (virémie) önce canlanmışlarsa bunlar enfekte olduklarından at ve insandaki ensefalit olaylarının göze çaracak derecede çok olduğu görülür. Bu da enfekte olan sinek (**Aedes ve Culex**) sayısı ve ziraat işlerindeki canlılığın derecesi ile ilgilidir. İnceden inceye yapılan son araştırmalarda insan -at- kuş arasında

müşterek olan bu hastalığın intikal zincirine enektlerden başka bir ara hayvanın daha getirdiğini göstermiştir, bu da köstebek ve benzeri kemirici hayvanların bazı parazit akar lervalarının ilkbaharada henüz tüylenmemiş olan kuş yavrularına hücumla virüsü aşılamalardır. İşte bu suretle ağaçların üzerinde yuvarlanmış kuşlarda ilkbaharda görülen bu viremiyi ağaçların dibinde toprak içinde yuvarlanmış olan kemirici hayvanlardaki akarlar bu son hayvanlarda kronik-gizli seyreden viremiye zincirlemektedir. Bu problem henüz kapanmış değildir. Hastalığın İntişarını etüd etmek için göçmen kuşların yayılışını da tetkik etmeli ve bu yayılmanın insan hastalığının fiziynomisi üzerindeki tesirini anlamak için bu ensefalitler grublarına birlikte ve bunlar arasındaki münasebetleri de gözden geçirmelidir. Bahis konusu bu at ensefalitinin Amerika da dört tip virusdan ile geldiği bilinmektedir. U S A batı ve şark virüsü, Venezuela virüsü, Argentin virüsü. Fakat bundan başka Amerika da Saint-Lu's ensefaliti denilen ve ilkel bir insan ensefaliti olan bir başka ensefalit daha vardır. Bunda da yine sinekler kuşlar üzerinde enfekte olduktan sonra insanı sokarak hastalığı aşıllar, fakat buradaki kuşlar evcil kümes hyvanlarıdır.

Ensefalitlerin çeşitli viruslarının birbirine olan benzerlikleri araştırmacıların gözünden kaçmamaktadır. Klinik bakımından aynı mevsim hastalığı oluşları, viruslarının eşit büyüklükte olduğu, fareler için eşit patojen kuvvet de oldukları. Bu virusların arasındaki münasebetlerin Komparativ tetkiki daha uzaklara doğru gitmektedir. Casals ve Olitzky bu çeşit grupta ki virusların arasında ki antijenik münasebetleri kompleman deviyasyon reaksiyonu ile tesbit etmişler ve bunları bir çok familya gruplarına ayırmışlardır.

Bu problem gittikçe genişlemektedir, çünkü karakterize ensefalitler yanında Dang humması gibi büsbütün başaka hastalıkların viruslarını, tesadüfi olarak enektlerde kş olunan ve fakat insanda gerek ateşli enfeksiyon ve gerekse genel olarak çok yaygın fakat gizli olarak seyreden virusları da -bunun gibi yakınlaşmakta West-Nile virusundan ileri gelen antikorların bulunuşu bize gösterdiği gibi- aynı familya içinde birleştirebiliriz.

Bu işi daha ileri götürerek bir kıtadaki bu ensefalitleri Amerikada ki at-ensefalitini, Saint-Louis ensefalitini, öbür kıtadaki ensefalitlerle-Encephalite japonais B, Avustralyadaki Murray Valley humması, Mançuri-Sibirya ensefaliti ve az olarak insana da geçen ve bir hayvan hastalığı olan İskoçya Luping- İll viruslarını da aynı familyanın akrabaları olarak kabul edebiliriz. İşte böylece Patoloji kompare bizi birbirinden ayrı gruptaki insan için çok patojen olan viruslar ile ancak müstesna olarak patojen olan ve enektlerde görülen virusların mütealâ ve tetkikine kadar isal eder. Bu sonuncu viruslar ya Louping- İll gibi hayvanlardan insana geçen yahutta ancak insan ve enektleri enfekte eder gibi görünen Dang humması gibi septisemik karakterdeki hastalıklardır.

Patoloji komparenin tetkiklerine ait malzemenin ne kadar bol olduğu görüldü, hatta daha çok ileri giderek sırf insan için patojen olan Poliomyelite ile bazan insan ve bazan da hayvanlar için patojen olan antijenikman bazan birbirine bağlı ve bazan birbirine bağlı olmayan Encephalomyocardite gibi hastalıklar arasındaki münasebetleri tetkik edebildiğimiz gibi patoloji kompare bizi farenin spontan Encephalomyelite'i yahut domuzun Teschen hastalığı gibi benzeri hastalıkların tetkikine kadar götürür.

Patoloji komparenin uğraştığı virus alanındaki problemlerden biride **adaptation** dur, bunun için eniyi örnek çiçek virüsü (**Variola**) dır. Bu gün çiçeğin menşeinin Asya olduğunda ve uzak doğunun bu kıtasının daimi bir enfeksiyon kaynağı olduğunda hiç kimsenin şüphesi yoktur. Evrupa, çiçeği ancak Mongol istilâsı sırasında altıncı yüzyıldanberi tanımıştır, halbuki Çin hekimliği bu hastalığı ikibin yıldanberi tanımakta idi. Orta çağda efsanevi bir kuta olan Çinden kalkıp yavaş adımlarla yol alarak Çin ipeğini ve ipekli mamullerini taşıyan develerin bu hastalığı orta şarktaki hem cinslerine, heçin develerine aşlanmış olmaları çok muhtemeldir ve bu günde oralarda deve çiçeği denilen bir hastalık bulunmaktadır. Suriyenin deve yetiştiren merkezlerinde bu hastalık arap atlarına geçmekle atlarda adepte olup at çiçeğini (**Hors-pox**) husule getirmiştir. Bana öyle geliyorki arap taylarının İngiltereye sokulması ile İngiliz saf kan taylarında da at çiçeği meydana gelmiştir. Bu gün **Hors-pox** (at-çiçeği) ile **Cow-pox** (sığır çiçeği)nin İngiliz çiftliklerinde sakınılması imkânsız temaslar neticesi husule gelen bir ve aynı hastalık olduğu kabul olunmaktadır.

Çiçek aşısının tecrübevi olarak adaptasyonunun etüdü patoloji kompare bakımından çok büyük faydalar doğurmuştur. İnsan aşısı ile sığır çiçeğinden klinikman ayrı bir hastalık husule getirmiştir. Çünkü Variol maddesini ineğe aşlamakla bu aşı inekte ancak yayılma karakterinde olmayan lezionlar husule getirmekte ve hayvanın genel halinde bir değişiklik yapmamaktadır. İnsan ve dana üzerindeki 150 yıldanberi yapılan tecrübevi pasajlar eğer ilkel sğır çiçeğini (**Cow-pox**) bu suretle tadil etmişse bu gün herne kadar birbirinden ayrı bir hastalık olduğu aşikâr olan insan çiçeği (**variola**) ile deve çiçeği (**Camel-pox**) ilkel olarak neden müşterek bir virus olmasın!

Virusların bu adaptasyon karakterleri özlükle Virozonose,larda kendini göstermektedir ve bundan insana aşı yapılmasında çok faydalanılmaktadır. Bunun pratikteki en yenisi sarı humma (**Fievre Jaun**) denilen hastalığa karşı insan için yapılan aşıdır.

Pasteur de kuduz aşısının yapılmasında virusun adaptasyon karakterinden faydalanarak muvaffak olmuştur. **Galtier** 1879 da kudurmuş hayvanların salyalarının deri altında şırınga etmekle kuduzu tvaşana nakil edebilmiştir, virusu sinir sisteminde meydana çıkarmamıştır. **Pasteur**, **Roux**, **Chamberland** ve **Thuiller**

ile birlikte hastalığın etüdünü ele alarak 18 ikinci teşrin 1882 de kuduz bir ineğin virusunu köpeğe aşıladı ve köpekte virusun sinir sistemindeki mevcudiyetini gösterdi, Roux ile birlikte trepanasyonla beyin içine kuduz virusunu aşılama ameliyesini olgunlaştırarak bundan sonra hastalığı çeşitli laboratuvar hayvanlarına geçirdi. Maymunda ve tavşanda hastalığın seyrini karşılaştırarak bu sonuncuda maymunda olduğu gibi virusun hıflıyeceği yerde tersine olarak şiddetlendiğini görmüş ve bu suretle aşı yapmasını aradığı canlı, *invivo*, bir kültür elde edebilmiştir.

Hayvana adapte ettiği virüsü köpek ve insandaki tabii hastalıkla karşılaştıran ve kuduzun insandaki kuluçka devrinin uzun sürmesinden faydalanan Pasteur insanlığın minnet ve şükranını kazandığı aşısını yapmıştır (1885). Fakat biliyoruzki kuduzun tetkiki Pasteurun çalışmaları ile bitmiş değildir. Tabii hastalıkta olduğu gibi eksperimental olanında da son yıllarda çeşitli hayvan türlerindeki kıyaslamalarla, birçok suşların bulunduğu ve bunlardan bazılarının itiraz kabul etmez surette şahsiyet kazandıkları kabul olunmuştur. Bu bakımdan tabiatte birbirinden uzak tipdeki hayvanlarda kuduz enfeksiyonun ve meselâ. Marsupalier'lerde (rahim keseli hayvanlar) Güney Afrika'nın vahşi kemiricilerinde, Amerikanın kan içen Cheiropterlerinde enfeksiyonun nasıl husule geldiği, görülen *symptom*ların ne kadar çok çeşitli olduğu, ne gibi şartlarla çeşitli virus depolarının nasıl husule geldiği ve kuduz virusunun daimi olarak nasıl intikal ettiği, ne kadar enteresandır hatta bu kuduz virüsü yarasalarda büsbütün gizli, latan bir enfeksiyon halindedir.

Son zamanlarda laboratuvar çalışmaları küçük kemirici hayvanlardan albinos fare ve Hamster'in kuduzun *experimental* etüdü için büsbütün tavşanın yerini tutacağını ve bunların aşı *produksiyonu* için daha elverişli hayvanlar olduğunu meydana koymuştur, bugün ise Fermi'nin çalışmalarındanberi koyun daha çok tercih edilmektedir, Bu bilginin adına izafe edilen asit fenikli aşular itiraz kabul etmez bir tesirdedir.

Experimental Patoloji sayesinde ki en son olarak avianise denilen aşular kuduzun seroterapisinde en ruçhanlı yeri bulmuşlardır.

Virusun kuluçka tavuk yumurtasının vitellin gışasında adapte edilmesi ve bunun mutasyonundan elde edilen aşı suşunun, suş 17 D, sarı hummanın (*Fievre Jaune*) profilaksisinde husule getirdiği başarı, araştırmacıları kuduz virusunun yumurta gışasında adapte edilmesi ile kuduz için bir aşı elde etmeğe imale etmiştir ve bu gün bütün dünya Flury suşunu tanımaktadır. Johnson, sonra Cox ve Koprowsky kuduz virusunu tavuk yumurtasında adapte etmekle mutasyon elde ettiler ve bu suşla hayvan ve ihtimalki insanda adele içine şırınga ile bağışıklık veren bir aşı yaptılar.

Benzeri olarak laboratuvar hayvanlarını kuduzla karşı hiperimmünisan bir serumla korunmak maksadı ile yapılan eksperimental kıyaslamalar antirabik bir serum meselesini ortaya atmıştır. Buna önce **Fermi, Marie** tarafından çalışılmış ve fakat kesin bir itimada lââyık netice elde edilmediğinden terk olunmuştur.

Modern hiperimmünisasyon metotlar vestası ile çok yüksek derecede nötrölisan kuvvette serumların elde edilebilmesi ile ve bunlar çok dikkatli titrajlarla kontrol edilmekle **Koprowski, ve Cox** tarafından önce farelere sonra öbür laboratuvar hayvanlarına, daha sonrada şahitler için daima patojen kalan sokak kuduzu enfeksiyonuna karşı köpekleri koruyucu antirabik bir serum elde edilmesi mümkün olmuştur. Eksperimental olarak elde edilen bu neticelerin insanda da tatbiki için teşebbüse geçilmiştir. OMS ekspertler komitesi tarafından organize ve kontrol edilmekte olan çok dikkatli ve ince araştırmalar henüz ilân edilmemiş neticeler elde edilmesini mümkün kılmıştır, fakat şimdiden sızan haberlere göre antirabik serotempide dikkate değer neticeler kaydedilmiş bulunmaktadır.

Bunun gibi insan ve hayvanların virutik hastalıklarının herbiri, bunları birleştiren bağlar, yahut teşkil ettikleri tabii gruplar içindeki ayrılıklar hakkında daha birçok örnekler gösterilebilir ve yalnız Patoloji komparedirki Virozoonose' lar hakkındaki araştırmaları ve bilgilerimizin ufuklarını ileri götürebilir.

2. Pr. Jac. Yansen (Utrecht), Güvercinlerde Ornithose.

Hollanda güvercin yetiştirme derneği beş yıl önce bir güvercin Enstitüsü ve birde poliklinik tesis etmiş ve bunun kontrolunun Utrecht Üniversitesi Vet. Fakültesi Enfeksiyöz hastalıklar Enstitüsüne vermiştir. Bu güne kadar 20,000 güvercin muayene olunmuştur. En çok raslanan hastalık virus filtrandan ileri gelen ve insana da geçen **Ornithose** olmuştur. Güvercinlerde hastalığın baş belirtisi göz kapaklarının şişkinliği, kırmızılığı ve fazla göz yaşı (Conjunctivite) şüphe uyandırır, öbür önemli symptomlardan boğaz mukozasının kırmızılığı, müköz bir ifraz, hırıltılı bir ses, burun deliklerinde kirli bir akıntı ve uçuşa kapasitesinin azalması bildirilmektedir. Fakat hastalığın kesin teşhisi için kompleman tesbit reaksiyonuna ihtiyaç göstermektedir. Bazan güvercinlerin kitle halinde bir çoklarının enfekte oldukları görülür, fakat mortalite nisbeti düşüktür. Hastalığın tedavisi için antibiotikler iyi gelmektedir. İnsanları korumak için en cezri çare bütün güvercinleri yoketmektir. Fakat böyle bir sistem ekonomik değildir. Müellif hasta hayvanları sağıamlardan ayırarak öbür hayvanlarında hastalığı bir an önce savuşturmasını beklemek, insanla teması azaltmak ve az temas için lüzumlu tedbirler almak, ağızla güvercinlere yem verilme adetini ortadan kaldırmak, güvercin sahipleri ile bakıcılarını bu hastalık hakkında aydınlatmak gibi tedbirleri yazmaktadır.

3. P. Coret, L. Joubert et H. Boucher (Lyon): İnsan ve hayvanda Ornithoss, un teşhis usulleri.

Kuşların klinik teşhisi çok az isabetlidir. En ufak şüpheli ve hatta sağlam olanlarda bile komplement deviasiyonu reaksiyonu yapılmalıdır. Daha iyisi virusu yumurtada yetiştirdikten sonra fareler ve kuşlar üzerinde seri halinde pasajlar yapılmalıdır. Güvercinden daha çok kumrular tecrübevi telkiye elverişlidirler. Müellif insan için tehlikeli olan bu hastalığın korunması, teşhis ve manipulasyonları için bir talimatname yapılması lüzumunu ileri sürmektedir.

İnsanda klinik teşhisi önemli garanti vermektedir, radiolojik işaretler Ornothose'u okadar kesin meydana çıkarmamakla beraber klinik belirtileri pnömoloğlar için Ornothose'den daha çok şüphe çekicidir. Müellif bundan sonra radiolojik teşhisden bahis etmekte ve bunun spesifik olan ve olmayan serolojik muayenelerle kontrol edilmesi lüzumunu ileri sürmektedir. Ornithose'un teşhisinde birbirine uymayan zorluklar vardır, bunların başında serolojik grup reaksiyonlar gelmektedir. Bu virus gruplarının tetkiki ve hele Rickettsia grubuna yakın olanları için, bugünkü modern Virolojiye büyük ödevler düşmektedir. Özlükle son zamanlarda bu türlü virus grupları ile ilgili mikroorganizmalar şehirlerdeki ve köylerdeki evcil hayvanların büyük bir kısmında bulunmuştur.

4. Dr. M. G. Pstoker et Dr. B. P. Marmion (Cambridge, İngiltere). Q-Hummasının hayvanlardan insana geçmesi.

Q-Humması kenelerden insana ve hayvanlara geçen bir enfeksiyondur ve bütün dünyaya yayılmıştır. İnsan enfeksiyondan sonra belli hastalık gösteren yeğâne bir konuk hayvanıdır. Bu hastalık insanda ancak arizi olarak meşumdur ve çok az büyük epidemilere sebep olmaktadır. Endemik olarak görüldüğü yerlerde gizli bir humma ve pnömoni halinde seyredir. İnsan her ne kadar bu hastalığa bir kene sokması ile yakalanırsada hastalık faktörü olan (*Rickettsia burneti*) değişik jeografik bölgelerde 22 kene türünden izole edilmiştir. Laboratuvar etüdleride daha başka kenelerin de bulunmasının muhtemel olduğunu göstermiştir.

İki kıtada birbirinden ayrı iki intikal şekli bildirilmiştir:

Moreton adasında (Avustralyada Queensland sahili açıklarında) Bandicoot denilen rahim keseli küçük bir hayvan *Rickettsia Burneti*'nin konak hayvanı olduğu ve enfeksiyon için ihtimalki ara hayvanı olarak *Haemaphysalis Humerosa* adı verilen bir kene olduğu kabul olunmuştur. Öbür taraftan kaliforniyada ise enfeksiyon ara hayvanı olarak bir artropodaya lüzum kalmaksızın inek ve koyunda doğum sırasında döllerme aparatlarının enfekte akıntıları ile muhitin bulaşması neticesi öbür hayvanların enfekte olması ile husule geldiği kabul olunmuştur.

Bu iki intikal şekli şu konsepsiyonu husule getirmiştir: Rickettsia Burneti gelişiminde bir taraftan kene ve küçük vahşi bir hayvanı da içine alan filojenetik eski bir devre, öbür taraftan virusun intikalinde ara hayvanı bir artropot olmaksızın evcil hayvanlar üzerinde döllerme yollarındaki yeni bir devre arz etmektedir. Böyle bir konsepsiyon meseleyi birleştirmektedir. Fakat bunu öbür memleketlerdeki bulgulara bağlamak kolay değildir. Örnek olarak Avrupa ve Afrika da inek ve koyunlar üzerinde enfekte keneler bulunduğundan burada artropodalarla intikal imkânı görülmektedir.

İnsan R. Burneti için önemli bir konak hayvanı değildir, bununla beraber enfekte olmaktadır. İnsan büyük evcil hayvanlar arasına R. Burneti'nin intikal dairesine arizi olarak girmiştir. İnsan bir defa enfekte olunca bu hastalığı kendi cinsleri arasında hemen yaymaz ve insandaki epideminin kaynağı da insan değildir. Şu halde insanda enfeksiyon enfekte hayvandan itibaren başlar, bununla beraber virusun dayanıklılığı ve gizli kalma karakteri, takip edeceği yollar çok değişiktir. İnsanda portdantrenin birçok olaylarda solunum yolu olması sanılmaktadır, çünkü laboratuvar çalışmalarında virusu ihtiva eden aerosol teneffüs olunmakla dermatik enfeksiyonlar husule geldiği görülmüştür. Bunun gibi Rickettsia'lı mayilerin içilmesi ile de enfeksiyonun husulu muhtemeldir.

Bir yerde insanlardaki epideminin husulu çeşitli faktörlere ilgilidir. Bu yerdeki evcil hayvanların nevi, sayısı ve enfeksiyon derecesi, çoğunlukla ziraat işleri ile ilgili olarak insanların hayvanlarla olan temas şekilleri rol oynamaktadır. Öbür faktörler de şunlardır: Süt, tereyağı, peynir gibi ham hayvan ürünleri ile enfekte milyö ile temas. Özlükle bu hastalığa en çok san'atları iktizası hayvanlar ve hayvan ürünleri ile çok temas etmek zorunda olan mezbaha ve zambak fabrika işçileri, Veterinerler ve Çiftlik işçileri yakalanırlar. Henüz bilinmeyen yollarla da san'atları iktizası bu gibi temas halinde olmayan insanlarda da enfeksiyon husule gelmektedir. Hiç şüphesiz bu türlü bulaşma enfekte hayvanların bulunduğu yerlerdeki tozların az çok uzak yerlere kadar sürüklenmelerinden olmaktadır.

5. Pr. J. Fikret (Liège); Patoloji kompare ve havanın telvisi :

Müellif bu giriş raporunda endüstrinin ilerlemesi ile büyük şehirlerde havanın endüstriyel toksik maddelerle ve son zamanlarda atomik maddelerle bulaşmasından ötürü insan ve hayvanlarda husule gelen hastalıklar ve 1914 denberi çok tütün içilmesinden batı Avrupada insanlarda primitif akciğer kanserleri üzerinde dikkati çekmektedir.

6. R. Fabre ve R. Truhaut (Paris): Modern şehirlerde havanın telvisi:

Müellif modern şehirlerde havayı telvis eden üç faktörden bahs etmektedir:

1. Endüstriyel toksik maddeler. Kesif endüstriyel merkezlerde husule gelen bir takım toksik maddelerin buralarda çalışan işçilerin ve şehir halkının sıhhati üzerindeki meşum tesirleri ve hastalıklar bahis konusu olmakta ve en son olarak Belçika'da Lieége ile Huy arasındaki Meuse vadisinde, Amerika'da Donara şehrinde ve Londra'da sis hastalığı v.s. nin meşum sonuçları örnek olarak yazıldıktan sonra, bütün endüstriyel şehirlerde ve özellikle daimi sis tabakalarının teşekkülünü kolaylaştıran meteorolojik şartlardan bahis olunmaktadır. Bu gibi şehirlerde koruyucu bir talimatnameye lüzum gösterilmektedir.

2. Radioaktif ürünler. Pasifikde Atomik patlamalar sonu olarak radyoaktif ürünlerin havaya karıştığı, Fransada yapılan tecrübelerle meydana çıkarılmıştır. H- bombasının patlatıldığı yerden 150 Km. uzaktaki Japon balıkçılarında radyoaktif ürünlerden husule gelen hastalıklar bugün bütün dünyaca bilinmektedir. Almanyada pechblende * joachimsthal maden ocaklarında çalışanlarda görülen akciğer kanser olaylarının çokluğu çok eski zamanlarda beri bilinmektedir.

3. Kanserojen maddeler. Şehirlerin havasının tahlilinde (As, Be, v.s.) gibi maddelerin yahut benzopyrine derivatları gibi kanserojen maddelerin bulunduğu kabul olunmuştur. Fabrika dumanlarının tahlilinde de sıçanlarda kanser husule getiren bu gibi maddelerin bulunduğu birçok tecrübelerle meydana çıkarılmıştır.

2. H. Cullumbine; R. E. Pattle ve F. Burgers (İngiltere) sis toksitesi.

1952 yılında Londra daki kesif sisten birçok insan hastalanmış ve ölümde husule gelmiştir. Aynı yılda yapılan tahlilde 1,34 p. p. m. kesafetinde **anhydride sulfureux** bulunmuştur. Bu kesafet miktarı uluorta kabul olunan azami kesafet miktarının altındadır, fakat genç şahıslarda solunum yollarının permeabilitesinde bir değişiklik husule getirebileceğini göstermiştik. Bu tesir asmatiklerde ve kronik bronşitlerde daha çok kendini gösterebilir. Şunuda hatırlatmak lâzımdırki 1,34 p. p. m. sayısı 48 saatden fazla bir zamandaki kesafet miktarının ortalamasıdır. Bu zaman içinde daha şiddetli kesafetlerin husule gelmesi de muhtemeldir. Keza anhydride sulfureux ile dumanların karışmasından husule gelen ürünler de sisin toksitesini şiddetlendirdiğini de gösterdik. 1952 yılında Londradaki kesif sis tabakalarının içinde bulunan anhydride sulfureux miktarının yalnız başına bu arızaları husule getirmesi şüphelidir. Yapılan tecrübeler çok yüksek bir anhydride sulfureux kesafetinin (20-30 p. p. m.) en az bir tesir husule getirebileceğini göstermiştir.

Ellis (1931) sislerindeki asit sülfirik konsantrasyonunun anhydride sulfureux konsantrasyonundan 3 kat daha yüksek olduğunu bulmuştur. Bu 1952 Londra sislerinde 4 p. p. m. den çok asit sülfirikin bulunduğu fikrini vermektedir. Böyle

x) Radium istihsalinde kullanılan esas madde.

bir konsantrasyon solunum fonksiyonu üzerinde etki yapabilir ve kobayın akciğer dokusunda değişikliklere sebep olmaktadır. Bundan başka sisle karışmış olan asit sülfürüğü toksik tesiri, bizim gösterdiğimiz gibi soğun tesirile de şiddetlenmektedir. Bunun içindirki sislerin toksitesinde asid sülfürüğü bulunuşu hemen bir kesinlikle rol oynamaktadır.

Bu konuda öbür faktörleri de hatırlamalıdır. Örnek olarak, petrolü vasıtalarından çıkan karbon monoksit ve diesel motörlerinden husule gelen nitritli gazlar v.s. gibi; hatta toksik kesafette olmayan ürünlerin (Karbon monoksit, azot oksidi, kükürt oksidi) bile dumanlar içinde ve düşük bir soğuktaki muhtemel tesirlerini de göz önünde tutmalıdır. Bu suretle telvis edilmiş bir havanın husule getirdiği patolojik tablo solunum yolunun irritasyonudur, bu yalnız bir faktörden ileri gelmemektedir. Bir sisin mortel oluşu meteorolojik şartların birlikte tesirinden ve ihtimalki çeşitli toksik faktörlerin bir karışığından ileri gelmektedir.

8. Lucie Rondoim, Paul Fournier (Paris): Vitamin azlığından ileri gelen gelişim bozuklukları.

Bu raporda insan ve hayvanlarda Vitamin yokluğunun insan ve hayvanların, vücut ağırlığında ve boylanmasında husule getirdiği değişikliklerden ve her bir hücre ve dokularda husule getirdiği değişikliklerden özel olarakda embriyon üzerindeki teratojen (anomali) etkiler bahis konusu olmakta, bunlar tecrübevi olarak gösterilmekte ve açıklanmaktadır.

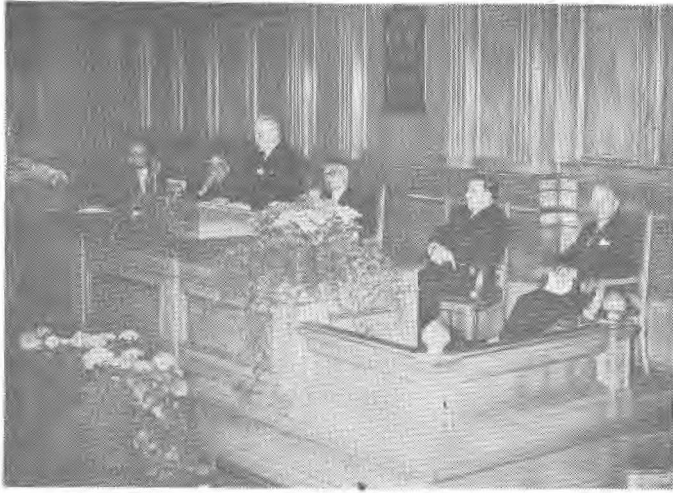
9. J. Iinzbach (Marburg). Gelişimi ve gelişim bozuklukları :

Nukleoproteinleri ihtiva eden hücre yapılarının üremesi ve bunun gibi metabolizma fenomeni hayatın esas karakterlerindenidir. İşte gelişimde bunların karşılıklı reaksiyonlarının neticesidir. Yalnız nukleoproteinlerin çoğalması ile birlikte boy hacminin çoğalması hadiseleri gelişim hadisesi olarak adlandırılmaktadır. Bununla beraber gelişim hadiselerinin esasına ait benüz bir netice elde edilmiş değildir. Organların eşit olmayan gelişimleri allometrik ölçü ile kolaylıkla gösterilebilir. Eyice belli bir zamanda çok müteakim olan organ hücreleri mitotik gelişimden post-mitotik bir gelişime geçerler, bu intikal bazan hücre protoplazmasında ödevsel yapı teşekkülü ile birlikte olur. Post-mitotik safha sırasında kalp ve ganglion hücrelerinde hücre çekirdeği ile protoplazma arasındaki nisbet azalmaktadır, bu fenomen karaciğer hücrelerinde görülmez. Kalp hücrelerine gelince çekirdeklerin hacminde liflerinin kök kübü kadar bir çoğalma olmaktadır. Post-mitotik safha sırasında bir türdeki memeli hayvanların bütün şahıslarında kalp ve karaciğer hücrelerinin sayısı sabittir. Bundan sonra müellif hipofiz ve tiroid hormonlarının çokluğu ve azlığından ötürü iskeletteki değişiklikler hakkında genel bir bilgi vermektedir. Bundan başka polipoid hayvanlar üzerindeki araştırmaların yeni so-

nuçlarından kısaca bahis olunmaktadır. Organların gelişim bozuklukları hakkındaki araştırmalardan bu bozuklukların hücrelerdeki en önemsiz lezyonlardan huse gelen organo-spesifik maddelerden ileri geldiği anlatılmaktadır; Müellif bu maddeleri adaptation ve regeneration hadiseleri ile aydınlatmaktadır. Bu maddeler hipofiz hormonundan ayrı olarak bir üreme gelişim kaynağı olarak post-mitotik safhada bile hücrelerde bulunurlar. Tümoral hadiselerin morfolojik ve eksperimental muayeneleri önemsiz ve kronik hücre lezyonlarının malign tümörlerin gelişim bozukluklarında rol oynadığını göstermiştir.

10. Johs, Dobberstein (Berlin). Gelişim bozukluğu olarak hayvanların tümör hastalıkları ve bunların patoloji komparedeki önemi :

Tümörler hayvanlar aleminde çok yaygındırlar ve bütün diferensiye dokulardan şekillenir. Tümörler çok eskidenberi bilinen bir grup hastalıktır. Ve bütün omurgalılarda görülür. Omurgasız hayvanlarda çok az rastlanmaktadır ve bunların gerçek tümör oldukları şüphelidir. Patoloji komparenin ödevlerinden biride omurgasızlarda bu soruyu eksperimental olarak araştırıp tümörlerin şekillenmesinin bir hayvan türünün teşekkül derecesi ile ilgisini ortaya koymaktır. Hayvan tümörleri bütün iklimlerde rastlanır ve kosmopolit olarak herbivor, karnivor, ensektivör ve omnivorlarda görülmektedir. İnsan tümörlerinin çokluğu ile hayvanlardakinin çokluğu, nüfus sayısı ve bunların çeşitli yaşlardaki şahısları göz önünde tutulmaksızın kıyaslandırılamaz, bunun içindirki insanın öbür hayvanlardan daha çok kansere yakalandığı hakkında kesin bir karara vammak için vakit erkendir. Bazı hayvan ırklarında ve familyalarında dysontogenetik (anomali) tümörlere çok rastlanmaktadır, buna ilgili olmıyarak, çeşitli hayvan türlerinde kanserin çeşitli organlardaki lokalizasyonu çok değişiktir. Herbir hayvan türünde kanserin çok görüldüğü organlar vardır. Halbuki başka türdeki hayvanların benzeri organlarında kanser çok az görülmektedir. Bundan bir hayvanın bile çeşitli organlarının kansere karşı alınganlık derecesinin değişik olduğu anlaşılmalıdır, benzeri observasyonlar sarkom için de kabul olunmaktadır. Virutik tümörler Kanserojoloji komparenin önemli bir bahsinin teşkil eder.

RESİM. I. Ord. Prof. Şevki AKÇAY - VII. İnternasyonal Patoloji Kompare Kongresinde nutkunu söylerken.
Lausanne Üniversitesi Aulası 26 Mayıs 1955

RESİM. 2. VII. İnternasyonal Patoloji Kongresine iştirak eden Türk Kongresistleri. Sağdan sola, Pr. Canat, E. Pr. Köksal, M. Ord. Pr. Akçay, Ş. Dr. agronom Eğriboz, N. Dr. agr. Kaşkal, N. Bn, Akçay, Dr. Tunçman, Pr. Eranıl, N, Pr. Alkan. B, Pr. Oytun H. Ş; oturanlar, Doç. Dr. Pamukçu, Dr. Hakioglu F.
(Lausanne. 26-31 Mayıs 1955)